

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет психології та соціальної роботи

(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра диференціальної і спеціальної психології

(повна назва кафедри)

Дипломна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

на тему: «Гендерні відмінності уявлень про сексуальне насильство в залежності від ціннісних орієнтацій»
«Gender differences in perceptions of sexual violence depending on value orientations»

Виконала: студентка денної форми навчання
спеціальності 053 Психологія

Чижевич Оксана Анатоліївна

Керівник к.психол.н., доц. Литвиненко О.Д.

Рецензент к.психол.н., доц. Оріщенко О.А.

Рекомендовано до захисту:
Протокол засідання кафедри
№ 5 від 05.12. 2018 р.

Захищено на засіданні ЕК № _
протокол № _ від _____ 2018 р.

Оцінка _____ / _____ / _____

— (за національною шкалою/шкалою ECTS/ бали)

Завідувач кафедри

Голова ЕК

Родіна Н.В.

Якупов В.А.

_____ (підпис)

_____ (підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА ЯК СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОГО ФЕНОМЕНУ	6
1.1. Поняття та сутність сексуального насильства.....	6
1.2. Основні теорії виникнення сексуального насильства.....	23
1.3. Ціннісні орієнтації як фактор формування уявлень про сексуальне наси́льство.....	29
1.4. Гендерні відмінності ціннісних орієнтацій та сприйняття сексуального насильства.....	45
Висновки до першого розділу.....	51
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	52
2.1. Організація дослідження.....	52
2.2. Методи дослідження.....	55
Висновки до другого розділу.....	69
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ УЯВЛЕНЬ ПРО СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ	70
3.1. Аналіз результатів емпіричного дослідження.....	70
3.2. Аналіз результатів дослідження уявлень про сексуальне наси́льство.....	83
3.3. Порівняльний аналіз результатів дослідження уявлень про сексуальне наси́льство за гендерною ознакою.....	93
Висновки до третього розділу.....	101
ВИСНОВКИ	103
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	107
ДОДАТКИ	117

ВСТУП

Актуальність. Проблема насильства завжди була частиною існування людського суспільства і є однією із найбільш глобальних у наш час. Найбільш розповсюдженими його видами являються фізичне та сексуальне насильство. Не викликає сумніву той факт, що сексуальне насильство несе в собі набагато більше приниження і ганьби, ніж будь-який інший злочин проти особистості.

З розвитком суспільства зростає потреба кожної людини у повазі приватності, персональної свободи та безпеки, що змушує гостро реагувати на злочини проти особистості. У тій чи іншій мірі сексуальна поведінка піддавалася соціальному контролю в усі часи. Стійкість сексуального насильства як соціального явища у першу чергу залежить від стереотипів суспільної свідомості, які стосуються прав людини, системи соціальних ролей (гендерних уявлень) і відповідальності за причинене насильство. Подолання гендерних стереотипів є важливою складовою його попередження.

Гендерні уявлення формуються на основі пануючої у суспільстві системи цінностей. Ціннісні орієнтації представляють собою складну ієрархічну систему взаємопов'язаних цінностей, яка виступає регулюючим механізмом прийняття рішень та обумовлює поведінку особистості у життєвих ситуаціях. Цінності виступають критерієм оцінки реальних явищ, тому дають уявлення про те, якою повинна бути людина і як повинен бути влаштований світ. Вони являються основою соціального життя і характеризують ставлення людини до себе, інших людей, світу в цілому та окремих суспільних явищ, у тому числі й до проблеми сексуального насильства.

Системи цінностей чоловіків та жінок відрізняються. Дані відмінності сформувались історично та обумовлені суспільними уявленнями, традиціями. Системи цінностей формуються і трансформуються в історичному розвитку суспільства, тому кожна історична суспільна форма характеризується специфічним набором та ієрархією цінностей. Дана проблема являється актуальною, оскільки для сучасного суспільства характерний процес

встановлення рівних соціальних прав чоловіків і жінок, що приводить до змін традиційних уявлень про гендерні особливості ціннісних орієнтацій.

Проблема сексуального насильства та уявлень про сексуальне насильство відображена у роботах С.М. Єніколопова, Л. Понтон, І.Б. Бовиної, Н.В. Дворянчикова, А.Д. Гутник, А. М. Рікель, М.А. Крюкової, С.Ю. Девятих, А.М. Максимова, Д. Завиржек, Д.А. Карпова, М.М. Корчового, О.О. Кашкарова, Є.Є. Шмерецького та ін.

Поняття та різні характеристики ціннісних орієнтацій досліджувались такими вченими: М. Рокіч, Ш. Шварц, У. Біліскі, А.Г. Здравомислов, В.А. Ядов, В.І. Слободчиков, В.Ф. Ломов, Б.С. Братусь, А.А. Бодалєв, С.С. Бубнова, Л.І. Анциферова, О.В. Савчук, С.В. Матяж, А.О. Березянська, О.Г. Олексієнко, С.В. Дроздов та ін.

Нажаль, в сучасній українській науковій літературі недостатньо спеціальних психологічних досліджень, які вивчали б гендерні відмінності уявлень про сексуальне насильство, тому нами була обрана тема «Гендерні відмінності уявлень про сексуальне насильство в залежності від ціннісних орієнтацій».

Мета дослідження: теоретичне та емпіричне дослідження гендерних відмінностей уявлень про сексуальне насильство в залежності від ціннісних орієнтацій.

Завдання дослідження:

1. Провести теоретичний аналіз проблеми сексуального насильства як соціально–психологічного феномену;
2. Аналіз наукової літератури з визначення ціннісних орієнтацій, що впливають на формування гендерних уявлень про сексуальне насильство;
3. Підібрати комплекс методик адекватних цілям дослідження;
4. Провести емпіричне дослідження гендерних уявлень про сексуальне насильство в залежності від ціннісних орієнтацій.

Об`єкт дослідження: уявлення про сексуальне насильство.

Предмет дослідження: гендерні відмінності уявлень про сексуальне насильство в залежності від ціннісних орієнтацій.

З метою вирішення поставлених дослідницьких завдань у роботі була використана низка **методів:** метод теоретичного аналізу та узагальнення наукових літературних джерел за досліджуваною проблематикою; метод психодіагностичного дослідження; метод математичної статистики (порівняльний аналіз отриманих результатів), кількісний та якісний аналіз.

Метод психодіагностичного дослідження включав в себе комплекс **методик:** методика «Схильність до віктимної поведінки» О.О. Андронникової, методика «Маскулінність–фемінність» С. Бем, методика для вивчення цінностей особистості Ш. Шварца, методика «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» С.С. Бубнової, методика вільних асоціацій. Також при дослідженні використовувалася анкета, яка направлена на вивчення різних аспектів уявлень про феномен сексуального насильства, жертву та насильника.

Дослідження проводилось на базі ОНУ імені І.І. Мечникова. До загальної вибірки увійшли 80 осіб, серед яких 40 представників чоловічої статі та 40 жіночої, віком від 20 до 25 років.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та вибіркові результати досліджування обговорювались на науковій конференції професорсько–викладацького складу і наукових працівників, а також на V Міжнародній науково–практичній інтернет–конференції «Пізнавальний та перетворювальний потенціал історичної психології як науки».

Практична значимість результатів дослідження полягає у тому, що вони можуть бути використані у лекційних курсах соціальної психології, психології жертви, а також у реабілітаційній роботі з жертвами сексуального насильства.

Структура роботи. Загальний об'єм – 136 сторінок. Робота складається з вступу, 3 розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Список використаної літератури містить 91 джерело.

ВИСНОВКИ

1. Теоретичний аналіз наукової літератури з проблеми сексуального насильства як соціально–психологічного феномену дозволяє зробити наступні висновки. Сексуальним насильством називають будь–який сексуальний акт або спробу його здійснення; небажані сексуальні зауваження або загравання; будь–які дії проти сексуальності людини з використанням примусу, які здійснюються будь–якою людиною не залежно від її взаємовідносин з жертвою, в будь–якому місці, включаючи дім та роботу, але не обмежуючись ними. Даний вид насильства характеризується порушенням права на статеву недоторканність та статеву свободу особистості. Виділяють такі форми сексуального насильства: зґвалтування, сексуальне домагання, сексуальна експлуатація, сексуальний примус та сексуальне спонукання. Особливістю скоєння сексуальних злочинів є специфічна мотивація. До основних теорій виникнення сексуального насильства належать: феміністська, теорія соціального навчання, еволюційна та інтегративна.

2. Ціннісні орієнтації представляють собою складну ієрархічну систему взаємопов'язаних цінностей, яка виступає регулюючим механізмом прийняття рішень та обумовлює поведінку особистості у життєвих ситуаціях. Цінності виступають критерієм оцінки реальних явищ, тому дають уявлення про те, якою повинна бути людина і як повинен бути влаштований світ. Соціальні уявлення представлені домінуючими у суспільстві нормами, цінностями, стереотипами, звичаями. Вони виконують функцію інтерпретації фактів та їх включення в існуючу в індивіда картину світу. Цінності впливають на формування уявлень як на мікросоціальному, так і на макросоціальному рівнях. Сприйняття навколишньої дійсності та соціальні уявлення чоловіків та жінок мають певні особливості. Зокрема, існують гендерні відмінності ціннісних орієнтацій та сприйняття сексуального насильства. Жінки більшою мірою орієнтовані на сімейні цінності, а чоловіки на свободу, кар'єрний ріст, реалізацію свого таланту і здібностей, матеріальне багатство. Гендерні

відмінності сприйняття сексуального насильства проявляються в уявленнях про жертву, насильника та саму ситуацію насильства.

3. Метод психодіагностичного дослідження включав в себе комплекс методик: методика «Схильність до віктимної поведінки» О.О. Андронникової, методика «Маскулінність–фемінність» С. Бем, методика для вивчення цінностей особистості Ш. Шварца, методика «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» С.С. Бубнової, методика вільних асоціацій. Також у дослідженні використовувалася анкета, яка направлена на вивчення різних аспектів уявлень про феномен сексуального насильства, жертву та насильника.

4. У результаті емпіричного дослідження гендерних уявлень про сексуальне насильство в залежності від ціннісних орієнтацій були виявлені такі відмінності. За результатами методики «Маскулінність–фемінність» С. Бем було встановлено, що у групі хлопців є представники маскулінного та андрогінного типів. У групі дівчат представлені фемінні та андрогінні типи. В обох групах переважає андрогінність. За результатами статистичної обробки даних методики дослідження схильності до віктимної поведінки О.О. Андронникової відмінності між хлопцями та дівчатами виявлено у таких типах як: агресивна, самопошкоджуюча та саморуйнівна, залежна та безпомічна, некритична віктимна поведінка. Для представників чоловічої статі більш характерні агресивна, самопошкоджуюча та саморуйнівна, некритична віктимна поведінка, натомість для жіночої – залежна та безпомічна.

За результатами методики Ш. Шварца були виявлені статистично достовірні відмінності між групою дівчат та групою хлопців як на рівні нормативних ідеалів, так і на рівні індивідуальних пріоритетів. На рівні нормативних ідеалів для дівчат більш значимі, ніж для хлопців, такі цінності: конформність, доброта, універсалізм та безпека. Натомість хлопці високо цінують досягнення та владу. На рівні індивідуальних пріоритетів більш значимими цінностями для представників чоловічої статі є гедонізм, досягнення та влада. Для дівчат – конформність, доброта та безпека.

За результатами методики «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» С.С. Бубнової було встановлено, що більш значимими цінностями для дівчат, ніж для хлопців, є допомога та милосердя до інших людей, любов, спілкування. Для хлопців – приємне проведення часу та відпочинок; високий соціальний статус та управління людьми; визнання, повага людей та вплив на оточуючих.

За результатами методики вільних асоціацій були виявлені гендерні відмінності в образах чоловіка, жінки, насильника та жертви. В уявленнях дівчат образ чоловіка виступає переважно через категорії «тато» та «кохана людина». Для дівчат чоловік це той, хто захищає, підтримує, допомагає, несе відповідальність, забезпечує безпеку. Натомість в уявленнях хлопців чоловік виступає у ролі лідера, голови родини та наставника. Він наділений владою, самостійно приймає рішення, досягає поставлених цілей, захищає, піклується.

У дівчат образ жінки деталізований та диференційований. Підкреслюється сімейна роль жінки як мами, берегині роду. Жінка одночасно сприймається як слабка (така, що потребує захисту та турботи) і як сильна (така, що сама піклується, проявляє турботу, забезпечує безпеку). З позиції хлопців жінка сприймається переважно як слабка, поступлива, наївна, тобто така, яка потребує захисту, підпорядковується. Вони образ жінки описують категоріями «мама», «дружина», «домогосподарка» (традиційні ролі жінок).

В уявленнях дівчат жертви незахищені, безпорадні, нещасні, викликають жалість, слабкі та залежні, тому потребують допомоги. В уявленнях хлопців в образі жертви є чітка вказівка на стать (дівчина, жінка).

Дівчата характеризують насильника як: жорстокого, злого, сильного, грубого, безжального, огидного, брудного, страшного. Натомість представники чоловічої статі описують насильника через категорії: «психічно хворий», «злочинець», «маніяк», «збоченець», «одержимий».

З метою вивчення особливостей уявлень про сексуальне насильство також були проаналізовані дані анкети і виявлені такі особливості, що стосуються різних аспектів уявлень про феномен сексуального насильства,

жертву та насильника. Представники обох груп вважають, що у нашому суспільстві існує проблема сексуального насильства, однак, на думку хлопців, вона менш розповсюджена, ніж на думку дівчат. Переважна більшість представників чоловічої статті вважають, що сексуальним насильством є лише безпосередній сексуальний акт проти волі іншої особи. Натомість більшість дівчат до форм сексуального насильства також відносять непристойні пропозиції та розмови сексуального характеру, домагання, експліцитізм, примус до вступу у сексуальний контакт, небажані дотики.

На думку хлопців, жертвами сексуального насильства в основному стають жінки. У групі дівчат домінує твердження, що жертвою може стати будь-яка людина. Хлопці в однаковій мірі схильні приписувати жертві сексуального насильства провину і вважати її невинною, приписуючи при цьому вину гвалтівнику. В обох групах домінуючими факторами, що підвищують ризик сексуального насильства є: зовнішній вигляд, вживання алкоголю та наркотиків, розпусна поведінка. Але, якщо у групі хлопців дані фактори виступають елементом провокаційної поведінки жертви і означають її провину, то у групі дівчат лише виступають факторами, що привертають увагу насильника і провокують на злочин. Провина все одно приписується гвалтівнику.

Серед представників чоловічої статі домінує думка, що у ролі гвалтівника виступають психічно хворі або особи з проблемами у сексуальній сфері. Більшість дівчат стверджує, що у ролі гвалтівника може бути будь-хто (родич, знайомий, незнайомець). Відповідно хлопці в якості основної причини скоєння злочину виділяють сексуальну незадоволеність або особливі сексуальні потреби. Дівчата – особливості виховання, сімейні проблеми та дитячі психічні травми .

Можливим напрямком подальших досліджень може стати більш масове вивчення уявлень про сексуальне насильство серед різних прошарків населення та представників вікових категорій. Це може допомогти в профілактиці скоєння злочинів сексуального характеру та реабілітації жертв.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Акимова Л.Н. Психология сексуальности: учебное пособие / Л.Н. Акимова. – СМІЛ, 2005. – С. 9
2. Андронникова О.О. Гендерная дифференциация в психологии / О.О. Андронникова. – М.: НИЦ ИНФРА, 2013. – С. 264
3. Антонин Ю.М. Сексуальные преступления: Научно–популярное исследование / Ю.М. Антонин, А.А. Ткаченко. – М.: Амальтея, 1993. – С. 152–212
4. Асямов С.В. Стокгольмский синдром: история появления и содержание термина / С.В. Асямов // Юридическая психология [Электронный ресурс]. – Режим доступа: yurpsy.com/files/fakt/171/htm
5. Бовина И.Б. Особенности социальных представлений о сексуальном насилии: «Маньяк» и «жертва» глазами молодых мужчин и женщин / И.Б. Бовина, Н.В. Дворянчиков, А.Д. Гутник, А.М. Рикиль // Психологическая наука и образование. – Вып. № 1. – 2011. – С. 2–11
6. Будиянський М.Ф. Мотивація насильницької поведінки підлітків / М.Ф. Будиянський // Вісник Харківського національного педагогічного університету ім. І.С. Сковороди – серія «Психологія». – Вип. № 45 (1). – 2013. – С. 57–65
7. Гнилицкая Д.А. Сексуальное принуждение и сексуальное понуждение как формы сексуального насилия / Д.А. Гнилицкая // Альманах современной науки и образования. – Вып. № 5 (48). – 2011. – С. 10–14
8. Гумін О.М. Поняття кримінальної насильницької поведінки та її види / О.М. Гумін // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. – Вип. № 807. – 2014. – С. 145–146
9. Гумін О.М. Жертва кримінальної насильницької поведінки: віктимологічна характеристика особи / О.М. Гумін, І.М. Зубач // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. – Вип. № 825. – 2015. – С. 317–319

10. Гуркина А.Л. Основы формирования ценностных ориентаций личности / А.Л. Гуркина // Молодой ученый. – Вып. № 26. – 2016. – С. 648–651
11. Гутник А.Д. Социальные представления о сексуальном насилии над детьми / А.Д. Гутник, Н.В. Дворянчиков // Психология и право. – Вып. № 2. – 2012. – С. 15–18
12. Девярых С.Ю. Психосексуальные особенности юношей, переживших гомосексуальное насилие / С.Ю. Девярых // Вестник Витебского государственного медицинского университета. – Вып. № 3. Т.5. – 2006. – С. 2–3
13. Дроздов С.В. Теоретические аспекты исследования проблемы ценностных ориентаций молодежи / С.В. Дроздов, М.И. Логвинова // Пензенский психологический вестник. – Вып. № 1 (6). – 2016. – С. 116–129
14. Езин В.С. Психологические особенности взаимосвязи гендера и ценностных ориентаций личности / В.С. Езин // Молодой ученый. – Вып. № 52. – 2017. – С. 193–196
15. Елишев С.О. Изучение понятий «ценность», «ценностные ориентации» в междисциплинарном аспекте / С.О. Елишев // Ценности и смыслы. – Вып. 2 (11). – 2011. – С. 82–96
16. Ениколопов С.Н. Теории сексуального насилия / С.Н. Ениколопов, О.А. Кравцова // Прикладная психология. – Вып. № 4. – 1999. – С. 45–54
17. Завиржек Д. Воспоминания инвалидов о сексуальном насилии: факты и умолчания / Д. Завиржек // Журнал исследований социальной политики. – Вып. № 3. – Т. 7. – 2009. – С. 349–379
18. Задруцкая Е. Стереотипы о сексуальном насилии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: listentosoul.ru/stereotypy-o-seksualnom-nasalii/
19. Запорожцев А.В. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання. – Київ, 2012. – С. 24

- 20.Иванова Н.А. Применение метода свободных ассоциаций в эмпирических социологических исследованиях / Н.А. Иванова // Вестник СПбГУ. – Вып. № 3. – 2013. – С. 116–117
- 21.Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины / Е.П. Ильин. – СПб.: Питер, 2003. – С. 263–264
- 22.Ильин Е.П. Насилие как психологический феномен / Е.П. Ильин // Вестник Герценовского университета. – Вып. № 1. – 2013. – С. 167–173
- 23.Ільченко О.Ю. Гендерний підхід як нова методологія наукових досліджень в галузі педагогіки: генеза розвитку / О.Ю. Ільченко // Збірник наукових праць, 2011. – С. 22
- 24.Калгужинова А.М. Уголовная ответственность за понуждение к действиям сексуального характера по законодательству зарубежных стран / А.М. Калгужинова // Вестник КарГУ. – Вып. № 2. – 2006. – С. 46–49
- 25.Калинина С.Б. Психологические особенности женщин–жертв домашнего насилия / С.Б. Калинина // Психология. – Вып. № 19. – 2010. – С. 54–60
- 26.Калінська С.В. Теоретичний аналіз наукових підходів до проблеми соціальних уявлень у психологічних дослідженнях / С.В. Калінська // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Вип. № 2. – Т. 2. – 2014. – С. 32–35
- 27.Камбарова К.У. Общечеловеческие ценности: понятие и сущность / К.У. Камбарова // Молодой ученый. – Вып. № 11. – 2016. – 1810–1812
- 28.Камбарова К.У. Ценностные ориентации – важнейший компонент структуры личности / К.У. Камбарова // Молодой ученый. – Вып. № 11. – 2016. – С. 1808–1810
- 29.Канаева Н.А. Ценности и их влияние на формирование личности / Н.А. Канаева // Молодой ученый. – Вып. № 1. – 2010. – С. 200–202
- 30.Карандашев В.Н. Методика Шварца для изучения ценностей личности: концепция и методическое руководство. – СПб.: Речь, 2004. – С. 26–41

31. Карпова Д.А. Психосемантический анализ восприятия образа женщины у лиц, совершивших агрессивные сексуальные преступления / Д.А. Карпова, Н.В. Дворянчиков // Психология и право. – Вып. № 3. – 2011. – С. 10
32. Кашкаров О.О. Вбивства з сексуальних мотивів: проблеми визначення критерії класифікації / О.О. Кашкаров, О.Б. Шигонін // Форум права. – Вип. № 3. – 2010. – С. 173
33. Коваленко Ю.П. Гендерные стереотипы как объект социологического исследования / Ю.П. Коваленко // Молодой ученый. – Вып. № 4. – 2015. – С. 691–694
34. Колпакова М.Ю. К проблеме ценностного самоопределения / М.Ю. Колпакова // Вестник ПСТГУ. – Вып № 4 (39). – 2015. – С. 53–65
35. Кононенко О.І. Теоретичні підходи до вивчення ціннісних орієнтацій особистості в психології / О.І. Кононенко // Вісник Одеського національного університету. Психологія. – Вип. № 7. – Т. 16. – 2011. – С. 117–121
36. Корчовий М.М. Вивчення і використання кримінологічної та віктимологічної інформації при запобіганні статевим злочинам та їх розкритті / М.М. Корчовий // Вісник Академії управління МВС. – Вип. № 3. – 2008. – С. 47–56
37. Корчовий М.М. Причини виникнення насильства у статевій поведінці молоді / М.М. Корчовий // Вісник Академії управління МВС. – Вип. № 1. – 2009. – С. 180–187
38. Крошка О.І. Ценностные ориентации как предмет исследования современной психологической науки / О.І. Крошка // Вісник Одеського національного університету. Психологія. – Вип. № 2. – Т. 16. – 2011. – С. 68–69
39. Крюкова М.А. Психологические особенности изучения личности предполагаемого преступника (на примере серийного сексуального

- убийцы) / М.А. Крюкова // Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова – серія «Психологія». – Вип. 4 (34). – Т. 19. – 2014. – С. 41
- 40.Крюкова М.В. Особенности влияния домашнего насилия на личность женщины / М.В. Крюкова // Психология и педагогика: методика и проблемы практического применения. – Вып. № 4 – 1. – 2008. – С. 27–31
- 41.Ларченко М.О. Кримінологічний аналіз особистості жертви статевого злочину та її поведінки / М.О. Ларченко // Юридичний вісник. Вип. № 4. – 2010. – С. 106–109
- 42.Леонтьев Д.А. Ценностные представления в индивидуальном и групповом сознании: виды, детерминанты и изменения во времени / Д.А. Леонтьев // Психологическое обозрение. – Вып. № 1. – 1998. – С. 13–25
- 43.Литвиненко О.Д. Проблема психотравми у психологічній науці: основні погляди та підходи / О.Д. Литвиненко // Вісник Одеського національного університету серія – «Психологія». – Вип. № 13. – Т. 16. – 2016. – С. 182
- 44.Литвиненко О.Д. Психосоматичний підхід до проблеми психологічного здоров'я особистості / О.Д. Литвиненко // Науковий вісник Херсонського державного університету – серія «Психологічні науки». – Вип. № 4. – 2016. – С. 68
- 45.Литвиненко О.Д. Образ жертви сексуального насильства очима сучасної молоді / О.Д. Литвиненко, О.А. Чижевич // Науковий вісник Херсонського державного університету – серія «Психологічні науки». – Вип. № 5. – 2018. – С. 192
- 46.Лопухова О.Г. Опросник «Маскулинность, феминность и гендерный тип личности» (российский аналог «BEM SEX ROLE INVENTORY») / О.Г. Лопухова // Вопросы психологии. – Вып. № 1. – 2013. – С. 3
- 47.Лушина Е.А. Исследование ценностей женщин, находящихся в стационаре в связи с сохранением беременности, и родильниц в

- послеродовом отделении / Е.А. Лушина // Ученые записки ЗабГУ. – Вып. № 2. – 2016. – С. 98–104
- 48.Максимов А.М. Психологические исследования мужской гомосексуальной проституции / А.М. Максимов // Консультативная психология и психотерапия. – Вып. № 1. – 2001. – С. 144–145
- 49.Малкина–Пых И.Г. Виктимология. Психология поведения жертвы / И.Г. Малкина–Пых. – Изд–во: Эксмо, 2010. – С. 98–108
- 50.Матяж С.В. Класифікація цінностей та ціннісних орієнтацій особистості / С.В. Матяж, А.О. Березянська // Наукові праці Чорноморського державного університету ім. П. Могили комплексу «Києво–Могилянська академія». – Соціологія. – Вип. № 213. – Т. 225. – 2013. – С. 29
- 51.Мельник М.І. Науково – практичний коментар кримінального кодексу України / М.І. Мельник, М.І. Хавронюк. – Вид. 7. – К: Юридична думка, 2010. – С. 145–155
- 52.Мелешев С.Б. Серійні сексуальні вбивства: проблеми визначення та розкриття / С.Б. Мелешев // Право і безпека. – Вип. № 3. – 2004. – С. 86–87
- 53.Морозов Б.В. Виктимологическая характеристика негативного поведения жертв изнасилований / Б.В. Морозов, А.А. Давыдова // Вестник ЮУрГУ. – Вып. № 18 (118). – 2008. – С. 48–49
- 54.Мосьпан Ю. Гендерні стереотипи в сучасному українському суспільстві / Ю. Мосьпан. Збірник наукових праць з гуманітарних дисциплін «Славута», 2015. – 68 с.
- 55.Муртазин Р.А. Ценностные ориентации личности как функции регуляторов социального поведения индивидов / Р.А. Муртазин // Проблемы и перспективы развития образования: материалы Междунар. науч. конф. (г. Пермь, апрель 2011 г.). – Пермь: Меркурий, 2011. – С. 34–36

- 56.Насилие и его влияние на здоровье. Доклад о ситуации в мире / Под ред. Э. Г. Круга и др. / Пер. с англ. – М.: Изд-во «Весь Мир». – 2003. – С. 155–171
- 57.Невярович Н.Е. Процессуальная психотерапия женщин–жертв сексуального насилия: автореф. дис. канд. психол. наук. – СПб, 2004. – 16 с.
- 58.Нуцкова Е.В. Феноменология психологических последствий сексуального злоупотребления у детей и подростков в зависимости от действия различных факторов / Е.В. Нуцкова // Психология и право. – Вып. № 1. – Т. 6. – 2016. – С. 79–81
- 59.Олексієнко О.Г. Вплив ціннісних орієнтацій на формування особистості сучасної молоді / О.Г. Олексієнко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. – Вип. № 140. – 2016. – С. 316–318
- 60.Пахомова Е.В. Методика диагностики ценностных ориентаций (МДЦО) / Е.В. Пахомова // Вестник Самарской гуманитарной академии – серия «Психология». – Вып. № 2 (10). – 2011. – С. 120–121
- 61.Платонова Н.В. Особенности психических нарушений у детей в возрастном аспекте при перманентном сексуальном насилии / Н.В. Платонова // Психическая депривация детей в трудной жизненной ситуации: образовательные технологии профилактики, реабилитации, сопровождения. – Москва, 2007. – С. 22–25
- 62.Поломошнова С.А. Проблема ценностей в социально–гуманитарном познании / С.А. Поломошнова // Молодой ученый. – Вып. № 1. – 2015. – С. 471 – 476
- 63.Рассоха В.С. Гендерные представления юношей и девушек / В.С. Рассоха, Э.В. Абдрахманова, О.Д. Стародубец // Психология в России и за рубежом: материалы IV Междунар. науч. конф. (г. Санкт–Петербург, июль 2018 г.). – СПб.: Свое издательство. – 2018. – С. 16–26

- 64.Родіна Н.В. Вплив копінгу на відчуття суб`єктивної безпеки особистості / Н.В. Родіна // Вісник Одеського національного університету. – Вип. № 19 (34). – 2014. – С. 68
- 65.Романцова С.В. Кримінологічна характеристика осіб, які вчиняють сексуальне насильство щодо дітей / С.В. Романцова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Юридичні науки. – Вип. № 3. – Т. 2. – 2013. – С. 110–111
- 66.Рубан Т.В. Причини, форми та наслідки сексуального насильства дітей у сім`ї / Т.В. Рубан // Вісник Луганського національного університету ім. Т.Г. Шевченка. – Вип. № 17 (180). – 2009. – С. 131–135
- 67.Савчук О.В. Динаміка ціннісних орієнтацій української молоді / О.В. Савчук // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. – Вип. № 16. – 2012. – С. 60–66
- 68.Самойленко К.В. Кримінологическая характеристика лиц, совершающих сексуальное насилие в семье / К.В. Самойленко // Вестник Краснодарского университета МВД России. – Вып. № 1 (23). – 2014. – С. 43
- 69.Свечникова А.С. Феномен насилия над детьми в семье / А.С. Свечникова // Вестник Волгоградского государственного университета – серия «Исследования молодых ученых». – Вып. № 7. – 2008. – С. 16–17
- 70.Серкин В.П. Решение задачи о случайности / неслучайности ассоциаций: критерий оценки и валидный набор ассоциаций // Психодиагностика. – Вып. № 4. – С. 22–28
- 71.Серов А.Д. Оценка когнитивных искажений в сфере сексуальности у лиц, совершивших половые преступления против несовершеннолетних / А.Д. Серов // Психологическая наука и образование. – Вып. № 3. – 2014. – С. 193

- 72.Снегирева Т.В. Опросник С. Бем: теоретические и практические аспекты применения / Т.В. Снегирева, В.А. Кочнев // Теоретическая и экспериментальная психология. – Вып. № 1. – 2011. – С. 58–68
- 73.Столбова Е.А. Междисциплинарный подход к пониманию категорий «ценность» и «ценностная ориентация» / Е.А. Столбова, В.С. Цилицкий, Е.Д. Гребенкина // Молодой ученый. – Вып. № 25. – 2016. – С. 596–598
- 74.Тимко С.А. Мужчина – жертва семейного насилия / С.А. Тимко, В.П. Тимко // Виктимология. – Вып. № 3 (9). – 2016. – С. 33–38
- 75.Титова А.С. Факторы, влияющие на психологическое состояние жертвы / А.С. Титова // Виктимология. – Вып. № 2 (8). – 2016. – С. 37–40
- 76.Труханов Г. Принципы классификации личности жертв преступлений / Г. Труханов // Вісник Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова. Психологія. – Вип. № 11. – Т. 11. – 2006. – С. 68–72
- 77.Федух І.С. Визначення змісту поняття «ціннісна орієнтація» у сучасній психолого–педагогічній науці / І.С. Федух // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – Вип. № 3. – 2011. – С. 25
- 78.Фетискин Н.П. Социально–психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н.П. Фетискин, В.В. Козлов, Г.М. Мануйлов. – М.: Изд–во Института Психотерапии, 2002. – С. 18–19
- 79.Фирсова Е.М. Особенности гендерных различий / Е.М. Фирсова // Молодой ученый. – Вып. № 29. – 2016. – С. 336–339
- 80.Хлебодарова О.Б. Общая характеристика ценностей человека, их роль и место в структуре личности / О.Б. Хлебодарова // Молодой ученый. – Вып. № 6. – 2012. – С. 357–361
- 81.Хоменко К.В. Теоретичний аналіз розвитку наукових уявлень проблеми цінностей особистості / К.В. Хоменко // Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. Психологія. – Вип. № 3 (37). – Т. 20. – 2015. – С. 109–115

- 82.Цветов М.А. Подходы к пониманию сущности ценностей и их систем: история и современность / М.А. Цветов // Молодой ученый. – Вып. № 28. – 2016. – С. 838–842
- 83.Цінності української молоді. Результати репрезентативного соціологічного дослідження становища молоді / Н. Дмитрук, Г. Падалка, С. Кіреєв, І. Мостова, О. Бікла, В. Шелепа. – К.: ПП «СКД». – 2016. – С. 6–7
- 84.Шаповаленко И.В. Возрастная психология (Психология развития и возрастная психология) / И.В. Шаповаленко. – М.: Гардарики, 2005. – 79 с.
- 85.Шипунова Т.В. Сексуальная виктимизация студенческой молодежи: гендерный аспект / Т.В. Шипунова // Вестник Санкт–Петербургского университета. – Вып. № 4. – 2011. – С. 420–427
- 86.Шмерецький Є.Є. Кримінально–психологічна типологія суб`єкта зґвалтування / Є.Є. Шмерецький // Юридична психологія. – Вип. № 1. – 2015. – С. 210–212
- 87.Шукшина Л.В. Личностные особенности женщин, переживших насилие / Л.В. Шукшина // Инновационная наука. – Вып. № 3. – 2016. – С. 227–228
- 88.Якимова С.В. Поняття та кримінологічна характеристика «сексуальних злочинів» / С.В. Якимова // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. – Вип. № 807. – 2014. – С. 160–165
- 89.Яницкий М.С. Ценностные ориентации личности как динамическая система / М.С. Яницкий. – Кемерово: Кузбассвузиздат, 2000. – С. 5–42
- 90.Ярина Е.В. Теоретический анализ понятий «ценности» и «ценностные ориентации» / Е.В. Ярина // Ученые записки ОГУ. – Вып. № 5 (61). – 2014. – С. 160–162
- 91.Parfanovych, A. (2017). Specific descriptions of violence in of young family relations, *Social Work and Education*, Vol. 4, No. 1., pp. 22–25

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета

1. Що, на Вашу думку, являється сексуальним насильством?
2. Чи пов'язане сексуальне насильство з іншими видами насильства? Якщо так, то з якими?
3. У нашому суспільстві існує проблема сексуального насильства?
4. Чи є сексуальне насильство розповсюдженим явищем?
5. Яку роль, на Вашу думку, відіграє соціум у поширенні сексуального насильства?
6. Як Ви вважаєте, чи впливають звичаї, культурні особливості, закони і державна політика на поширення сексуального насильства?
7. Чи стикалися Ви у своєму житті з різними проявами сексуального насильства (наприклад, були свідком образливих коментарів, натяків чи поглядів сексуального характеру, демонстрації статевих органів і т.п.)?
8. З яких джерел Ви дізнаєтесь про випадки сексуального насильства?
9. Чи потрібно відкрито обговорювати тему сексуального насильства?
10. Як Ви вважаєте, потрібно проводити уроки сексуального виховання з дітьми?
11. Сексуальне насильство є протиправним?
12. На Вашу думку, кримінальне законодавство України у повній мірі захищає права людини на особисту сексуальну недоторканність?
13. Як Ви вважаєте, чи можна уникнути сексуального насильства? Якщо так, то яким чином?
14. Хто стає жертвами сексуального насильства?
15. Які фактори підвищують ризик сексуального насильства?
16. Чи впливає стать, вік, зовнішній вигляд, наявність шкідливих звичок на можливість стати жертвою сексуального насильства?

17. Як Ви вважаєте, чи винна жертва сексуального насильства у тому, що з нею сталося? Якщо ні, то хто?
18. Чому переважна більшість жертв сексуального насильства не повідомляє відповідні правоохоронні органи та не розповідає про те, що сталося іншим людям?
19. Що, на Вашу думку, потрібно робити жертві після спроби чи акту сексуального насильства?
20. Чи існують спеціальні організації та служби, що допомагають жертвам сексуального насильства?
21. Якої допомоги потребують жертви сексуального насильства і від кого?
22. Як Ви вважаєте, жертвам сексуального насильства потрібна допомога психолога?
23. Чи змінюється життя жертв після акту чи спроби сексуального насильства? Якщо так, то як?
24. Де скоюють сексуальне насильство?
25. Чому люди скоюють сексуальне насильство?
26. Хто виступає в ролі насильника?
27. Як Ви вважаєте, чи являються дії сексуального характеру зі сторони одного із подружжя, партнера сексуальним насильством, якщо вони відбуваються проти волі іншої сторони?
28. Яке сексуальне насильство, на Вашу думку, є більш травматичним для жертви: скоєне знайомими (родичами) чи незнайомцями? Чому?
29. Чи може звичайна людина розпізнати потенційного насильника?
30. Насильник повинен отримати покарання?